Utlåtande GrUU 43/2026 rd– RP 64/2026 rd

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om samordning av invalidpension och arbetsinkomster

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om samordning av invalidpension och arbetsinkomster (RP 64/2026 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- konsultativ tjänsteman Eva Aalto, social- och hälsovårdsministeriet
- professor (emerita) Raija Huhtanen
- professor Toomas Kotkas.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i lagen om pension för arbetstagare, lagen om pension för företagare, lagen om pension för lantbruksföretagare, lagen om sjömanspensioner, pensionslagen för den offentliga sektorn, folkpensionslagen, lagen om garantipension, lagen om handikappförmåner, lagen om allmänt bostadsbidrag, lagen om bostadsbidrag för pensionstagare, sjukförsäkringslagen, lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner, lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om allmänt stöd, lagen om Pensionsskyddscentralen samt lagen om tilläggspensionsstiftelser och tilläggspensionskassor.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2028.

I propositionen ingår ett avsnitt om lagförslagens förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordningen. Regeringen anser att propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet lämnar utlåtande i ärendet.

Godkänts
3.3

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) Regeringen föreslår att lagen om pension för arbetstagare, lagen om pension för företagare, lagen om pension för lantbruksföretagare, lagen om sjömanspensioner, pensionslagen för den offentliga sektorn, folkpensionslagen, lagen om garantipension och nio andra lagar ändras. I propositionen föreslås bestämmelser om samordning av invalidpension och arbetsinkomster. Regleringen ersätter den nuvarande tidsbegränsade lagen om att lämna pensioner vilande.

(2) I propositionen anges särskilt det föreslagna förfarandet för meddelande av beslut som grund för att begära utlåtande av grundlagsutskottet. I propositionen föreslås att pensionstagaren i regel meddelas ett överklagbart beslut om samordningen av pension och arbetsinkomster en gång per år. Beslutet ges om samordningen efter att flexibiliteten för kalenderåret utnyttjats har lett till en minskning av den invalidpension som betalas. Även om samordningen görs varje kalendermånad, anses det i propositionen att ett förfarande där ett överklagbart beslut meddelas varje månad är administrativt alltför tungt. Efter att ha fått årsbeslutet har pensionstagaren möjlighet att söka ändring i de månatliga samordningarna. Som ett undantag från huvudregeln föreskrivs det också i lagen att beslut om samordning av invalidpension och arbetsinkomster ska meddelas utan dröjsmål till den del beslutet utgör grund för återkrav eller om samordningen genom det avgörs på nytt efter att det tidigare beslutet har grundat sig exempelvis på oriktig utredning. Dessutom föreslås det att pensionstagaren ska ha rätt att för varje kalendermånad få uppgifter om grunderna för samordningen (se t.ex. 105 b § i lagförslag 1).

(3) Den föreslagna regleringen är relevant med avseende på 21 § i grundlagen. Enligt 1 mom. i den paragrafen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning ska enligt 21 § 2 mom. i grundlagen tryggas genom lag. Grundlagens 21 § förutsätter att rätten till en rättvis rättegång och god förvaltning tillgodoses som en helhet. Den ger också ett institutionellt skydd för de viktigaste elementen i den helheten (RP 309/1993 rd, s. 77). Grundlagens bestämmelse hindrar inte att man genom lag stadgar om smärre undantag från rättsskyddsgarantierna, under förutsättningen att undantagen inte ändrar rättsskyddsgarantiernas ställning som huvudregel eller riskerar individens rättighet till rättvis rättegång (se RP 309/1993 rd, s. 78, GrUU 4/2010 rd, s. 3/II).

(4) Grundlagsutskottet har tidigare ansett det möjligt att bland annat föreskriva att det inte ges något skriftligt beslut om temporärt avbrytande av utbetalningen av en förmån, utan beslutet fås först senare (se även GrUU 48/2006 rd). Enligt utskottets mening finns det inte heller nu något hinder enligt 21 § i grundlagen för den föreslagna regleringen.

(5) I propositionen (t.ex. s. 43) redogörs det för att en person enligt den gällande lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete beviljas en person handikappbidrag med högsta belopp enligt lagen om handikappförmåner för den tid som pensionen lämnats vilande, om personen omedelbart innan pensionen lämnats vilande har fått vårdbidrag för pensionstagare enligt samma lag.

(6) I propositionen föreslås det att arbete under invalidpension i fortsättningen inte längre ska stödjas genom att betala handikappbidrag till högsta belopp för arbetstiden, utan rätten till handikappförmån för en person som arbetar vid sidan om invalidpensionen bestäms i fortsättningen på samma grunder som för andra mottagare av handikappförmåner. Utbetalningen av handikappförmån ska inte längre innefatta incitament som grundar sig på personens arbete. När utgångspunkterna för samordningen ändras har det enligt propositionen (s. 44) ansetts att det inte längre finns några nuvarande grunder för eller behov av kompensation som grundar sig på utbetalning av handikappbidrag med högsta belopp. De föreslagna bestämmelserna är inte problematiska med avseende på grundlagen.

(7) Grundlagsutskottet fäster dock uppmärksamhet dels vid det allmännas skyldighet enligt 18 § 2 mom. i grundlagen att främja sysselsättningen, dels vid artikel 27 om arbete och sysselsättning i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har nyligen bedömt hur skyldigheterna enligt konventionen fullgörs i Finland (CRPD/C/FIN/CO/1). Problem som kommittén lyfte fram var strukturella fördomar och negativa stereotyper när det gäller funktionshindrades förmåga och produktivitet, vilket försvårar sysselsättningen av dem. Kommittén lyfte också fram det låga deltagandet på den öppna arbetsmarknaden samt bristen på åtgärder som stärker sysselsättningen. Kommittén rekommenderar bland annat att Finland, i nära samarbete med organisationer som representerar personer med funktionsnedsättning, ingriper i det låga deltagandet av personer med funktionsnedsättning på den öppna arbetsmarknaden. Finland bör enligt rekommendationerna aktivt främja sysselsättningen av personer med funktionsnedsättning, informera om ekonomiska stöd för företagande för personer med funktionsnedsättning samt säkerställa tillräckligt stöd och rimliga anpassningar på arbetsplatserna.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Utlåtande GrUU 43/2026 rd

Helsingfors 4.6.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Heikki Vestman saml
vice ordförande Onni Rostila saf
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Atte Kaleva saml
medlem Johannes Koskinen sd
medlem Jarmo Lindberg saml
medlem Mats Löfström sv
medlem Mira Nieminen saf
medlem Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Markku Eestilä saml
ersättare Pertti Hemmilä saml
ersättare Mikko Polvinen cent.

Sekreterare var

utskottsråd Liisa Vanhala.